



NEZABÍJAJ JU - VEĎ JE DOJNÁ!

Není tomu tak dávno co jsem mluvil s podkarpatoruským Rusínem pracujícím v ČSFR na stavbě na būhvíjaké povolení. Zajímalo mne kolik asi obyvatel na Podkarpatské Rusi, odtržené za podezřelých okolností /a co nebylo podezřelé za Stalina/ od Československa by v nějaké formě referenda volila spojení s námi. Dozvěděl jsem se, že určitě 70% a v tom zbytku by bylo dost Rusů, kteří se tam nastěhovali v posledních 40 letech. Bylo a je vskutku trapné, když delegace Rusínů bloumají bez povšimnutí Hradem a jinými našimi institucemi a nikdo je nechce vyslechnout. Ti zajisté umí ocenit význam spojení s Československou republikou v letech, která se Slovensku dnes zdají mizerná. Naš spěch s potvrzením hranic s Ukrajinou mi zavání zradou námi již jednou opuštěného národa, ponechaného na pospas Stalinovi o tři roky dříve. Přirozeně, nejsou námítky k rozhodnutí Rusínů budou-li si přát spojení s Ukrajinou nadále v nějaké formě autonomie, ale musí se to uskutečnit formou svobodného referenda, na které Podkarpatská Rus netrpělivě čeká. Po takové lekci by Ukrajina /a je to má rodná země, kterou mám rád/ musela respektovat rozhodnutí svých bratrů Rusínů, pokud si budou přát spojení s námi. Bude to i lekce slovenským separatistům, kteří by poznali věcnost národa, který by se rozhodl pro spojení s námi ne s nimi, poněvadž Podkarpatská Rus byla samostatná země. V.H.

u v n i t ě ř í s t a :

1. Julius Augustin V a r g a: Dopis adresovaný redaktorovi Československého rozhlasu Ivanu F o u s t k o v i.
2. Břetislav R o h l í ě k: Parlamentní zlovůle.
3. Ing. Zdeněk L e i n e r: Matka vlast - nebo macecha?
4. Nechceme být vyloučení - Výzva Konfederace politických vězňů let 1948-1989 - západoevropská pobočka.
5. Miroslav K é r n ý: Š C A /272.000 + našich občanů/ předpokl.cena: 1,- Kčs

MIČ 47263 Náklad: 50 výtisků

v y c h á z e l o 1 9 7 3 - 1 9 7 5

o h n o v e n o 1 9 8 7 r o ě n í k 8 ě 5 1 d

Vydává: Vladimír Hajný Red. Josef Volařík
ČSA 34, 787 01 Šumperk rače: M. Zemanová, J. A. Varga

Uzávěrka: 15. prosince 1991

51

Československý rozhlas PRAHA
redakce Radiořora

Vážená redakce !

Při poslouchání dnešního ranního vysílání Radiořora, které je mým oblíbeným pořadem v rámci rozhlasového vysílání, jsem vyslechl mimo jiné také uvahu pana Ivana Foustka, který po pravu zkritizoval slovenského premiéra pana Jana Čarnogurského a jeho stranického kolegu a zároveň předsedu SNR pana Mikloška za jejich zcela nepochopitelnou pietní účast na pohřebním obřadu bývalého nechvalně proslulého prezidenta ČSSR a současně i předáka KSČ Gustava Husáka. Souhlasím, že to byl akt pro všechny zdravě myslící lidi naprosto skandální a kompromitující už tak dosti zkompromitované vyše uvedené slovenské politiky a členy KDH. O určitém kladném vztahu pana premiéra Čarnogurského k bývalému, jen chvíli trvajícím Slovenskému státu a jeho loutkovému prezidentovi - nepochybně válečnému zločinci - Tisovi, už také něco víme i z jeho vlastních slov a stanovisek. Své sympatie s tímto smutným obdobím slovenských novodobých dějin nikdy neskryval a ani dnes poctivě neskryva. Obnovení slovenského státního kultu Tisa a spol., je podle mého soudu jen otázkou času. S panem Foustkem jsem i nadále ochotný připouštět i další možné glorifikace současných slovenských politiků z KDH, např. jak pravil i Adolfa Hitlera, i když douám, že tento vyrok vyslovil s určitou nadsazkou. V čem pak absolutně nesouhlasím a dokonce ostře protestuji, jsou jeho slova, ve kterých dává do úzke souvislosti, ba přímo ztotožňuje pana Čarnogurského a Mikloška s KDH, KDH s katolickou církví a katolickou církví se všemi jejími obyčejnými a poctivými příslušníky. A do této nepovolené směsice se pokusil o neméně nepodařený exkurs do historie církve, kde si pojčuje osobnost svatého Ignace z Loyoly, zakladatele jezuitského řádu a jeho údajný vyrok a jezuitské praktiky o cíli a účelu, který světí prostředky. Prosim Vás snažně, abyste přes veskerou toleranci pluraritu a demokracii nepoustedli k mikrofonu kdejakého podvzdělaného žurnalistu, pokud jim pan Fousek vůbec je a historiky-amatery. Může to silně diskreditovat Vase jinak dobre vysílání. Pan Fousek si vůbec zřejmě neuvědomil, že ve svém spravedlivém rozhořčení a ve svých myšlenkách a slovech je sám obětí komunistické demagogie. Když slučuje neslučitelné a zaměňuje si citace autorů. Hrošku vzdělanější lidé vědí, že vyrok o účelu světícím prostředky vzešel poprvé z ust. Karla Marxe a posleze V. I. Lenina. Pan Fousek tedy nejspíše dosti marxistické stranické brožury, a nebo literaturku, na kterou KSČ dohlíželo. Tuto diktatorskou zásadu navíc podbarvil sugestivně lidskou krví, která byla pry často prostředkem pro dosažení cíle církve. V této části jeho uvahy jsem si velmi rychle připadal jako posluchač referátu VUMLU. Pan Fousek zřejmě nemá ani potuchy, kdo to byl sv. Ignac z Loyoly, kdo to byli jezuité a co kromě špatného, volevyznamného přinesli pro lidskou civilizaci. Ale v jednom aspektu měl pan Fousek pravdu : v jejich řadových dějinách teklo mnoho krve, ale pohřbeni jejich vlastní, pokaždé, když se znelibili mocným tohoto světa i tam, kde přinašeli nezjistně pokrok evropské civilizace a zpětne pro Evropu odhalovali hodnoty cizích kultur.

Záverem se chci priznat, že jsem samozřejmě křesťan, katolik, znalec dějin jezuitského řádu a člen řádu dominikánského. Víím, že pan Čarnogurský a pan Mikloško zrovna nevytvářejí příznivý dojem, ale věřte mi, že mluví a jednají především sami za sebe, nanejvýš za pár stranických kolegů, ale církevní řádovi křesťané se v devadesátí procentech k jejich postojům nehlasí a oni více než kdokoliv jiný přestali reprezentovat katolické křesťany, protože svými politickými intrikami se rychlými kroky vzdalují od právě podstaty Kristovy nauky,

Nechceme být vyloučení!

Konfederace politických vězňů 48-89 — Západoevropská pobočka

Bliží se datum parlamentních voleb 1992 a jistě byly zahájeny přípravy na návrh volebního zákona. Nechceme, aby se opakovalo pokrytecké a nedemokratické opatření, které nám a ostatním občanům, žijícím ve vzdálenější cizině, znemožnilo vloni použít svého volebního práva.

Žádáme, aby nový volební zákon umožnil volit na půdě diplomatických zastupitelství ČSFR v zemích našeho bydliště aneb prostřednictvím zástupce udělením plné moci (prokury). Je to obvyklé ve všech demokratických státech a umožnily to i bývalé „lidové“ demokracie, jež jsme svého času považovali za méně liberální, než naše něžně revoluční vlast. Diskriminace, které jsme se dožili od dnešního vedení státu, nás bohužel přinutila poopravit své mínění.

Žádáme, aby pro občany ČSFR, trvale usazené nebo delší dobu dlící v cizině, byly otevřeny k zápisu na vyslanectvích a konsulátech volební seznamy. Dle počtu zapsaných pak zřízeny zahraniční volební obvody podle stejného volebního klíče jako ve vlasti. Naši občané v zahraničí tak budou moci vyslat do zákonodárných orgánů své vlastní zástupce. Jejich dlouholeté zkušenosti života v demokratických státech s vyspělým hospodářstvím budou moci podstatně přispět k přeměně naší vlasti v opravdovou demokracii, zaručující občanům svobodu a prosperitu.

Obracíme se na všechny bratrské organizace českých a slovenských politických vězňů ve vlasti a v zahraničí, na všechny krajanské spolky i jednotlivé občany, aby svými dopisy, adresovanými hlavě státu, zákonodárným a vládním orgánům, politickým stranám a pos-

lancům FS v ČSFR, podpořili náš požadavek, který posíláme činitelům účastným ve vlasti na přípravě volebního zákona.

Ing. Zdeněk F. Leiner
předseda

Dr. Josef Hampl
místopředseda

Konrád Laube
jednatel

Česká katolická církev v Německu

P. Dr. Josef Stojaspal, 4650 Gelsenkirchen, Stolzestr. 3a, tel. 0209/205162
P. Max Kandler, 5 Köln 1, Postf. 290201, t. 0221/316355

P. Jan Holas, 6 Frankfurt/M., Oskar-Sommer-Str. 15-17, tel. 069/637508

P. Dr. Labor Koval, 78 Freiburg/Brsg., Habsburgerstr. 120, t. 0761/273903

Msgr. Jaroslav Kubovec, 7945 Längenenslingen 1, t. 07376/308

Stuttgart — zatím neobsazen. V případě potřeby: Bischöfliches Ordinariat (Auslandreferat), postf. 9, W-7407 Rottenburg/N., tel. 07472/169-434

P. Jan Bárta, 8 München 5, Klenzestr. 66, tel. 089/2016793; Sál Velehradú Kreuzstr. 16, tel. 089/2603331

P. Václav Sedláček, OSAE, 8372 Zwiessel, Postf. 1152 t. 09922/1040

Msgr. Pavel Kučera, 8502 Zúrnúrdorf, Postf. 1310, tel. 0911/606301 delegát Velehrad: 85 Nürnberg, Zufuhrstr. 8, tel. 0911/268684

P. Jiří Pavelka, 8801 Aurach, Pfarrgasse 8, tel. 09804/233

Memorandum o spolupráci v dopravě mezi Československem a Izraelem podepsali v Praze ministři dopravy Jiří Nežval a izraelský ministr dopravy Moše Kacav. Pan Kacav je prvním představitelem Izraelské vlády, který navštívil Československo po obnovení diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi.

Matka vlast — nebo macecha?

Díky prezidentovi T.G. Masarykovi a jiným státníkům, kteří se vrátili v roce 1918 do vlasti, první československá republika vyvíjela značné úsilí, aby Češi a Slováci, žijící v cizině, se neodrodili a zůstali větví našich národů. Krajané tenkrát mluvili o zemi svého původu jako o matce vlasti.

Dnes je situace jiná. Prezident se obklopal svými přáteli včetně komunistů-disidentů a nepovažoval za vhodné jmenovat do vlády reprezentanty zahraničního odboje. Neváhal jmenovat ex-komunisty též na místa nejvyšších reprezentantů republiky v zahraničí. Stejná situace vznikla i na nižších úrovních státní správy a národního hospodářství.

Tato situace, ve které naše republika byla ochuzena o cenné znalosti a zkušenosti exulantů, připravených po listopadu 1989 je použít ve prospěch vlasti, pochopitelně vzbudila u krajanů v cizině zklamání a nelibost, která se projevila v různých diskriminačních zákonech, zbavujících emigranty jejich občanských práv, proměnila v opravdové rozhořčení.

Sabotáž ekonomické reformy, prováděná komunisty nadále ovládajícími státní exekutivu a vedení národních podniků, hrozba rozpadu republiky, ztělesněná spojením slovenských komunistů a neofašistů a váhání presidenta republiky a federální vlády využít bankrotu komunismu v nyní již vývalém Sovětském svazu k důsledné deobčevísaci na všech stupních, vzbuzují u krajanů v cizině stejně, ne-li větší znepokojení než u veřejnosti v ČSFR.

Budoucnost naší republiky se po počátečním nadšení stala hlavním předmětem úvah a diskusí v zahraničních organizacích bývalých politických vězňů, kteří po r. 1948 neváhali riskovat životy a svobodu pro obnovení demokracie a pokračovali v boji též v cizině, kam je sovětská invaze přinutila odejít. Výbor západoevropské pobočky Konfederace politických vězňů z let 1948-89 dospěl k závěru, že situaci ve vlasti mohou ozdravit jedině příští parlamentní volby. Je nutno zabránit tomu, aby naši občané, žijící v cizině, z nich byli de facto vyloučení, tak

jako se to stalo v r. 1990. Jejich hlasy musí podpořit opravdu státotvorné demokratické a liberální strany a zvolit co největší počet představitelů Třetího odboje. Je nutné přimět dnešní parlament, aby v chystaném volebním zákoně bylo umožněno našim občanům, žijícím v cizině, zapsat se do volebních seznamů a volit na našich konsulátech, vyslanectvích a velvyslanectvích, případně též pomocí volební prokury. Možnost volit pověřeným zástupcem musí být dána také těm, kteří dají přednost zapsání do volebního seznamu bývalého bydliště ve vlasti. Právní předpisy a státní správou vydané formuláře k tomu účelu samozřejmě musí vyloučit možnost dvojího zápisu a dvojí volby.

Politici vězni se obracejí na presidenta republiky a zákonodárné sbory, aby v příštím volebním zákoně byla respektována občanská práva našich příslušníků, žijících v cizině. Obracejí se na všechny pobočky Konfederace politických vězňů ČSFR, na všechny krajanské spolky v cizině, na demokratické politické strany a celou naši veřejnost, aby jejich návrh podpořili dopisy, adresovanými představitelům státu a případně též osobními kontakty s poslanci.

Ing. Zdeněk F. Leiner
předseda západoevropské
pobočky KPVCŠ

Teď když ta mezinárodní zločinecká organizace byla postavena mimo zákon i v zemi jejího vzniku, mohl by Honacker dostat asyl v ČSFR. Tam si ti dobráci těchto „lidí zvláštního ražení“ ještě váží, vraždy jim odpouští, naloupený majetek ponechají, do parlamentu je ještě volí.

V. Davydovskí

Způsob řeči je obrazem ducha.

Seneca

poslanci církve i křesťanský orientované strany.
Jako projev své důvěry v kvalitu vašeho vysílání Radiotora a jeho naprostou nestrannost budu očekávat při rozhlase odvysílání mého příspěvku, a což vás tímto prosím.
Je-li to možné, prosím bych kopii mé repliky předat panu Fuchskoví.
Předem děkuji za pochopení a předpokladanou iniciativu.

S přátelským pozdravem

Julius Augustin Varuga O.P.

Jaká škoda, že v Československu místo sametové revoluce nadošlo k podobnému puči jako v Moskvě. Bud' má vlastně rád, nemáme Jelcína, ale ještě tolik, tolik Brežněvů!

V. Davydovskí

Parlamentní zloville

(Fejeton)

Břetislav Rohlíček

Na divadelních scénách našeho domova se pořád hraji divadla. Jedno se pořádalo nedávno v parlamentu. Jak už tomu teď nemůže ani jinak být, scénář a režie byly podle Občanského fóra, ale tentokrát si Občanské fórum nehrálo s "voliči", ale s "poslanci parlamentu", tedy prodlouženou rukou "voličů". Jak jsme již minule zdůraznili "voličů", kteří jsou ochotni se účastnit kvapem ubývá a tak se může stát, že parlament jednou bude poslední scénou, kde se budou hrát tyto komedie Občanského fóra. Neměli jste si nechat ujít tuto nebyvalou podívanou, o které byste jednou mohli povídat svým dětem a oni svým potomkům, ale zatím ještě máte naději, že se vám znovu naskytne možnost ohodnotit manýry Občanského fóra v celé dynamice, jak se vyvíjejí za delší období. Je to jedna z těch mála příležitostí, při nichž Občanské fórum zároveň píše scénář, režuruje a také hraje. Má tedy úplnou zodpovědnost za to, co se na jevišti děje, ať chce či nechce.

Už teď je skoro možnost předeslat, že je podivuhodné jakou šíři můžeme najít v komediích Občanského fóra. Jen v jednom se

všechny shodují a to v tom, že scenarista a režisér z toho mají prospěch a pořádní lidé, minulé, současní i budoucí jsou vždy bití. Posledně jsme se zde zmínili o tom, že ve 2 hrách, které jsme doposavad komentovali a jež se hrály pod názvem "Volby" se OF soustředilo na podvod. V prvním případě to byla záležitost režie, ale ve druhém, aby šlo všechno hladce, byl podvod už zabudován rovnou do scénáře. Zápletka byla až na konci, takže mnoho "voličů" by se o tom bez naší pomoci vůbec nedovědělo. Řeklo by se: Jaký to tvořivý duch a zájem OF v provádění podvodů!

Ve hře na kterou chceme upozornit šlo o to, zda zákon o velké privatizaci má předcházet zákonu o mimosoudních rehabilitacích, anebo naopak. Zákonem o velké privatizaci se zájemcům prodají kupony na majetek státních podniků a majetek vůbec. Zákonem o mimosoudních rehabilitacích se má vracet původním majitelům, nebo jejich dědicům, majetek, který jim byl Národní frontou v čele s komunisty po roce 1945 ukraden. V případě, že by se zákon o velké privatizaci projednával dříve, majetek jež měl být vrácen by byl napřed prodán ostatním zájemcům. Slo tedy v podstatě o to

zda se uzákoni křivda, anebo zda se uzákoni odčinění křivdy. Inu, řeklo by se, jediné řešení. Ale chyba lávky. Znovu chyba lávky! I, když členové opozice připoměli herecům z OF toto jasné dilema, OF a VPN je s pomocí KSC přehlasovali. A tak po 2 podvodech s miliony "voličů" to teď bude křivda na tisících okradených.

Je to morálka, pod psa! Snaží se Občanské fórum vyvrátit do kořene všechno pořádné co v obyvatelstvu po 6 letech fašizmu a 45 letech Národní fronty a komunizmu zůstalo? Není toho mnoho co zůstalo, ale přece snad by stálo zato něco udržet, aby se nemuselo začínat úplně od začátku až se OF vydovádí. Diváci mezi nimiž jsou mnozí z "voličů" si navzájem sdělují své dojmy z těch **mlít těžkosti a drž se pravidla - Kdo nekrađe hodinu, okrádá jen svoji rodinu!**

Jihočeské hlasy

Svobodu máme, ale než se to dostane do lepších kolejí, ve státě plném zlodějů a lumpů, toho se asi nedožijí. (40 let). Již u nás bylo zdražení a po novém roce bylo zas. Zlodějů u nás přibývá. Vykrádají kostely, u nás ho vykradli také a obchod vykradli dvakrát.

Píšete, že to nebudeme mít lehké. To máte pravdu. Lidé jsou na sebe velice zlí a neví co by chtěli. Hlavně rychle zbohathnout ale bez práce.

Otec vždy říkával - žít jako v kapitalismu ale dělat jako v socialismu. Škoda, že se toho nedočkal.

Poslouchal jsem v televizi pana presidenta, třikrát včera opakoval krásná slova, ale co je to platné, když lidé jsou stále stejně zlí. V 68. roku by to bylo snažší, ale nesmělo to být. Po světové válce byli lidé lepší, poslouchali a nebyli tak nároční a byli pracovití. Teď ještě Slováci stále si něco vymýšlí, pořád se cítí utiskováni. Ale neznají zákony, všechno zdržují a všechno je to stále

různých komedií OF a často se vyskytne názor, že se od komunizmu nic nezměnilo. Na druhé straně, ta častá srovnání s komunizmem, Národní frontou a fašizmem příliš nevoní některým představitelům OF, kteří se snaží o změny v divadelním programu OF. Ovšem mnozí levicoví představitelé OF nazývají tuto politickou činnost OF, jež vyvrcholila těmi podvody ve volbách, demokracií. Ale po pravdě řečeno, po těch minulých zkušenostech nikdo neví co si má o tom současném vedení OF myslet. Špatná morálka, ty podvody a křivda zatím zůstávají synonymem pro OF.

takové nejlstě. Chci věřit, že to všechno zdárně překonáme. I lidé se musí sami v sobě změnit, neb totalitní režim a myšlení je značně k horšímu změnilo a v poslední době platilo pravidlo: O nic lepšího neusiluj, nic nezměníš a ještě budeš

ŠOA

dokončení z minulého čísla

Do československých obětí "konečného řešení židovské otázky" patří i židovské obyvatelstvo z území, které bylo anektováno Maďarskem v listopadu 1938 a v březnu 1939, tedy jižní Slovensko a Podkarpatská Rus.

Na okupovaném jižním Slovensku žilo původně 78 až 80 tisíc osob židovského vyznání, ale podle intenzity protizidovské politiky slovenského a maďarského státu se v různých dobách tisíce Židů přemísťovaly přes hranice jedním či druhým směrem. Až do března 1944, kdy wehrmacht Maďarsko obsadil, bylo postavení židovského obyvatelstva na maďarském území přece jen příznivější než na Slovensku. Pak tomu bylo naopak. Zatímco až do povstání židovské transporty ze Slovenska už neodcházely, v Maďarsku plynuly deportace od jara s děsivou, do té doby v celé historii "Endlösung" nevídanou razancí.

Podle sčítání z roku 1930 žilo na Podkarpatské Rusi 102.542 osob židovského vyznání. V březnu 1944 už tam bylo jen 72.000. Příčin tohoto úbytku bylo více.

Maďarsko se zúčastnilo války proti Sovětskému svazu a spolu s německou armádou proniklo do Haliče a na Ukrajinu. Na okupovaná území pak se souhlasem německých vojenských orgánů deportovalo Židy polské a sovětské státní příslušnosti. Maďarské úřady se však neomezily jen na tyto osoby: pohraniční policie v Jasině nejprve soustředila 11.000 Židů z území Karpatske ve vojenském koncentračním táboře, pak je deportovala do okresu Kameneč Podolský, kde je společně s místním židovským obyvatelstvem zmasakrovalo příslušné německé einsatzkommando.

Kromě toho bylo více než 50.000 maďarských Židů nasazeno v pracovních oddílech na východní frontě a odhaduje se, že do ledna 1943 jich tam bylo nejméně 40.000 zabito. Lze předpokládat, že značnou část tvořili Židé z anektovaných československých a rumunských teritorií. Ti byli také prvními oběťmi deportací, které z Maďarska začaly 15. května 1944 a směřovaly do Osvětimi.



Židé z Podkarpatské Rusi (J.Morvay 1938)

Do 9.července 1944 bylo takto deportováno 430.000 osob. Podle propočtů Martina Vietora bylo mezi nimi na 50.000 obyvatel z okupovaného slovenského území. Jen z Košic jich bylo 12.000. V téže době bylo z Podkarpatské Rusi odvečeno do Osvětimi 72.000 židovských osob, z toho 26.000 z Mukačeva, 14.000 z Užhorodu, 10.000 z Berehova a 10.000 z Chustu. Těchto 122.000 představovalo 28% všeho židovského obyvatelstva deportovaného maďarskými transporty mezi 15.květnem a 9.červencem 1944.

Právě první maďarské transporty byly v Osvětimi vražděny způsobem, jenž překonal všechno dosavadní využití exterminačních kapacit tohoto táborového komplexu.

Uvedu alespoň několik údajů: dle oficiální zprávy bylo do 24.května 1944 z Maďarska vyvezeno 116.000 Židů. Příštího dne sdělilo osvětimské táborové hnutí odporu do Krakova, že z maďarských transportů již na 100.000 lidí nežije. Úředně bylo z těchto transportů do té doby v Osvětimi registrováno a do tábora zařazeno pouhých 4.528 vězňů. Tisíce dalších bylo vedeno jako "skladování vězňové" (Depot-Häftlinge). Nacisté s nimi zacházeli ještě tvrději než s ostatními vězni, což zvyšovalo jejich úmrtnost nad táborovou normu. Jen malá část pak mohla být vyslána na pracovní komanda.

Z osvětimské dokumentace lze tedy odhadnout, že oběťmi maďarských transportů bylo přibližně 42.000 židovských osob ze Slovenska.

Pokud jde o transporty z Podkarpatské Rusi, M.Gilbert odhaduje, že ze 72.000 deportovaných zahynulo 60.000. Tento odhad je vzhledem k uvedeným skutečnostem příliš nízký. K nejméně 65 tisícům jejich obětí je třeba navíc připojit mrtvé z kame-nopodolského masakru, padlé a zavražděné v tzv. pracovních bataliích i oběti ghatt uvnitř karpatského území, jejichž strašlivé podmínky a decimální účinky dostatečně osvětlují dokumenty publikované maďarským historikem J.Levaiem.

Odhad 80 tisíc lidských ztrát židovského obyvatelstva Podkarpatské Rusi považují bezpečně za pouze minimální.

Celkové lidské ztráty židovského obyvatelstva Československa v době od října 1938 do května 1945 můžeme tedy vyčíslit takto:

České země:	80.000
Slovenská republika:	70.000
Okupovaná území Slovenska:	42.000
Podkarpatská Rus:	80.000

Dohromady tedy 272.000 otců a matek, synů a dcer, sester a bratří, 272.000 zmařených lidských životů.

Miroslav Kárný

ŠOA

Počty československých obětí nacistického "konečného řešení židovské otázky" se uvádějí různě. Pro československo-německou komisi historiků, utvořenou v březnu 1990, vypracoval autor tohoto článku studii, jejíž výsledky jsou zde poprvé shrnuty v následujících řádcích. Studie bude publikována také v *Českém časopise historickém*.

Budeme se zabývat obětmi židovského obyvatelstva žijícího v rámci československých hranic ze září 1938. Při posledním předválečném sčítání (r.1930) se k židovskému náboženství hlásilo celkem 356.830 osob. Německé norimberské zákony však zavedly tzv. rasovou definici židovství, která se ovšem neopírala pouze o kritéria náboženské příslušnosti. Rozhodující v norimberském pojetí nebyla jen příslušnost té které osoby k židovské náboženské komunitě, nýbrž spolupřidala i náboženská příslušnost rodičů a prarodičů, případně také manžela či manželky. Principy norimberských zákonů byly postupně uplatněny v českých zemích, s určitými modifikacemi také ve Slovenském státě a na československém území okupovaném Maďarskem. V protektorátě např. bylo podle oficiální evidence nejméně 15 tisíc osob, které nebyly židovského náboženství ani národnosti, ale které se přesto staly objektem "konečného řešení".

Čísla celkových československých židovských ztrát, uváděné v historické literatuře, se liší relativně málo (vezmeme-li v úvahu množství faktorů, které historik může jen odhadnout).

První údaj předložil v dubnu 1946 *Anglo-americký výbor zkoumající problémy evropských Židů a Palestiny* (Anglo-American Committee of

Inquiry Regarding the Problems of European Jews and Palestina). Podle jeho odhadu ztráty představovaly 255 tisíc osob. Americký historik Raul Hilberg dospěl k číslu 271 tisíc; s malou odchylkou se s ním shoduje britský historik Martin Gilbert ve svém *Atlasu holocaustu* (*Atlas of the Holocaust*, 1982). Podle něho šlo o 277 tisíc lidských životů.

Jaké jsou konkrétní výsledky zkoumání československého historika?

Na zdech Pinkasovy synagogy v Praze byla zapsána jména 77.297 osob, to však není úplný výčet židovských ztrát. V knize Karla Laguse a Josefa Poláka *Město za mřížemi* (Praha 1964) jsou propočteny na 78.154. Vzorec jimi uplatněný však nebere v úvahu, že se obětmi "konečného řešení" stali také mnozí z více než 26 tisíc židovských emigrantů, které organizátoři židovské genocidy dostihli v evropských imigračních zemích, když byly později Německem okupovány (tak např. s francouzskými deportačními transporty zahynuli v Osvětimi četní českoslovenští Židé). Přihlédneme-li k podobným opomenutím, můžeme konstatovat, že počet obětí "Endlösung der Judenfrage" z českých zemí značně překročil počet 80 tisíc.

Na Slovensku musíme rozlišovat slovenské území, které se stalo Slovenskou republikou, a slovenské území, které se v listopadu 1938 a později stalo součástí Maďarska.

V době od 26.března do 20.října 1942 vypravilo Tisovo a Tukovo Slovensko do Osvětimi, Majdanku, Sobiboru a do různých míst lublinského distriktu 58.600 svých židovských občanů, poté, co se Německo zaručilo, že se už nikdy na Slovensko nevrátí. Počet lidí, kteří tyto deportace přežili, odhadují historikové různě,

ale žádný nepředpokládá, že by jejich počet dosáhl více než 1,4% z celkového počtu tehdy deportovaných. Jednotliví historikové uvádějí tyto počty: L.Rothkirchenová 250, G.Reitlinger 284, L.Lipscher 300, I.Kamenec 800. Rozsudek Národního soudu v procesu s Tisem použil formulace, podle níž se vrátilo jen "několik set lidí".

Na Slovensku zůstalo evidováno 20.600 židovských osob. Při potlačování Slovenského národního povstání proběhla druhá vlna židovských deportací, které směřovaly do Osvětimi, Sachsenhausenu a Terezína. Podle poválečné dokumentační akce odešlo celkem jedenáct transportů s 12.306 lidmi. Slovenští Židé byli současně vražděni přímo na slovenské půdě německými policejními útvary za pomoci Hlinkových gard. Zpráva velitele německé bezpečnostní policie a bezpečnostní služby na Slovensku z 9.prosince 1944 uvádí počet 2.257 Židů, kteří byli *sonderbehandelt*, tedy krátkou cestou bez soudního rozsudku popraveni.

Dobrat se přesných čísel v chaosu, cílevědomě vytvářeném německými organizátory *Endlösung*, a při katastrofálním nedostatku autentických pramenů je velmi obtížné a zčásti nemožné. Za prokázané však považuji, že ze Slovenska bylo na podzim 1944 a v následující zimě deportováno více osob, než zjistila první poválečná židovská dokumentační akce, a že skutečně absolutní většina deportací, selekce, táborové podmínky a pochody smrti nepřežila.

Pokud jde o lidské ztráty židovského obyvatelstva Slovenského státu v letech 1938-1945, můžeme své zkoumání uzavřít takto:

Studie D.Eberta je odhaduje na 66 až 68 tisíc, St.Parak na 68 až 71 tisíc, R.Hilberg v poslední, německé verzi svého díla *Zkáza evropského židovstva* (*The Destruction of the European Jews* 1961; 1967; 1982) na 70 tisíc. Hilbergovo číslo považuji za nejbližší skutečnosti.

Miroslav Kárný
(dokončení příště)